

พุทธศิลป์กับการนำไปประดับตกแต่งโรงแรม :
ความเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม ?
Buddhist Arts and Its Use in Hotel Decoration:
Appropriate or Not ?

ดร.อำนาจ ยอดทอง

Dr.Amnat Yodthong

ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

บทคัดย่อ

บทความชิ้นนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อศึกษาประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการนำพุทธศิลป์ไปประดับตกแต่งโรงแรม ในด้าน “ความเหมาะสม” และ “ไม่เหมาะสม” ตามหลักการธรรมในพระรัตนตรัย พบว่า การนำพุทธศิลป์ไปตกแต่งโรงแรมเกิดจากเจตนาที่ดี ต้องการแสดงพุทธศิลป์อันเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย อีกทั้งยังเป็นการช่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคใหม่ที่สามารถทำได้ หากจัดเป็นเขตบริเวณ ห้อง หรืออาคารแยกต่างหากจากสถานที่ต่างๆ ในโรงแรม ถือว่า “เหมาะสม” แต่หากจัดรวมไว้ในสถานที่ หรือห้องต่างๆ ของโรงแรม ก็ขึ้นอยู่กับว่าพุทธศิลป์เหล่านั้นเป็นศิลปะประเภทใด หากเป็นประเพณีจิตรกรรมและประติมากรรม ก็สามารถทำได้ในบางห้อง เช่น ห้องนอน ห้องรับแขก ห้องทั่วไป ยกเว้นบางห้องที่ไม่สมควร เช่น ห้องสุขา ห้องน้ำ ห้องบันได เป็นต้น

คำสำคัญ: พุทธศิลป์, การประดับตกแต่ง, โรงแรม, วัด

Abstract

This paper aims to study an issue raised by the use of Buddhist arts to decorate hotels regarding to its appropriateness according to the principle of respect in the Triple Gems. It was found that the use stemmed from good intentions to display the Buddhist arts as national identity and disseminate Buddhism in a way permissible in modern days. The appropriateness of its use depends on decoration methods. If they are used to decorate a specific area separate from others in the hotel, that is appropriate. However, if they are included in decoration of different areas in the hotel, a consideration should be given to the types of arts being used. Paintings and sculptures are permissible

in some rooms such as bedrooms and living rooms but not in others such as toilets, bathrooms and entertainment rooms.

Keywords: Buddhist Arts, Decoration, Hotels, Temples

บทนำ

สังคมไทยเป็นสังคมพระพุทธศาสนา เพราะประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศเป็นพุทธศาสนิกชน แม้องค์พระมหากษัตริย์ก็ทรงดำรงเป็นพุทธมามกะ ยอมรับนับถือพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นสรณะ ที่พึ่ง ที่ระลึก ตลอดชีวิต และด้วยเหตุที่สังคมไทยเป็นสังคมแห่งพระพุทธศาสนา มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้พระพุทธศาสนาหยั่งรากลึกอยู่ในสังคมไทยอย่างเหนียวแน่น และยังเป็นรากฐานของสังคมในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นในด้านวิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรม ต่างๆ โดยเฉพาะในด้านศิลปกรรมต่างๆ จะเห็นได้ชัดเจนว่า ศิลปะเหล่านั้นล้วนได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนา เช่น ศาสนสถาน เช่น วัด อุโบสถ เจดีย์ วิหาร เป็นต้น หรือในด้านศาสนวัตถุ เช่น พระพุทธรูป รวมทั้งภาพวาด หรือจิตรกรรมฝาผนังต่างๆ เป็นต้น เราเรียกศิลปกรรมเหล่านี้ว่าเป็น “พุทธศิลป์”

พุทธศิลป์เหล่านี้ ล้วนเกิดขึ้นด้วยความศรัทธาอุปสาทะในพระพุทธศาสนา สำหรับพุทธศาสนิกชน แล้ว ถือว่าเป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งของพระพุทธศาสนาในปัจจุบันอีกส่วนหนึ่งด้วย นอกจากนี้ พุทธศิลป์เหล่านี้ยังมีจุดมุ่งหมายเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือเรื่องราวของพระพุทธเจ้า ผู้ทรงเป็นพระศาสดา ในพระพุทธศาสนาอีกด้วย และด้วยวัตถุประสงค์ของพุทธศิลป์ประการหลังนี้เอง ทำให้ชาวพุทธส่วนหนึ่งในปัจจุบันที่ดำเนินธุรกิจโรงแรม มีแนวความคิดที่จะเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เป็นที่รู้จักแก่ประชาชนชาวต่างประเทศ โดยมีการนำพุทธศิลป์เหล่านี้ไปประดับตกแต่งโรงแรม แต่ถึงแม้ว่าในทางพระพุทธศาสนาจะให้สิทธิและเสรีภาพแก่ผู้นับถือ ทั้งไม่มีข้อห้าม และข้ออนุญาตในเรื่องนี้ ซึ่งหากมองในแง่นี้ ก็สามารถทำได้ แต่ก็มีชาวพุทธกลุ่มหนึ่งที่ไม่เห็นด้วย และคัดค้านแนวคิดดังกล่าว เพราะถือว่าพุทธศิลป์เหล่านี้เกิดจากศรัทธาในพระพุทธศาสนา เป็นตัวแทนของพระพุทธศาสนา ที่พุทธศาสนิกชนควรเคารพบูชา ดังนั้น จึงก่อให้เกิดคำถามตามมาว่า “การนำพุทธศิลป์ไปประดับตกแต่งโรงแรมเหมาะสมหรือไม่?” และ “หากพุทธศาสนิกชนต้องการนำไปประดับตกแต่งจริงๆ จะต้องมีข้อควรระวังอย่างไรบ้างในการนำไปใช้?”

ความหมายของพุทธศิลป์

คำว่า “พุทธศิลป์” ประกอบด้วยคำว่า “พุทธะ” และ “ศิลป์”

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายไว้ว่า คำว่า “**พุทธะ**” แปลว่า ผู้ตรัสรู้ ผู้ตื่นแล้ว ผู้เบิกบานแล้ว ใช้เป็นพระนามเฉพาะของพระบรมศาสดาแห่งพระพุทธศาสนา เรียกเป็นสามัญว่า พระพุทธเจ้า^๑ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า หรือศาสนาของพระพุทธเจ้า จึงเรียกว่า “พระพุทธศาสนา” ดังนั้น คำว่า “**พุทธะ**” ในที่นี้จึงหมายถึง พระพุทธเจ้า หรือพระพุทธศาสนา

ส่วนคำว่า “**ศิลป์**” (ศิลปะ หรือศิลปะ) ตรงกับภาษาสันสกฤตว่า “ศิลปะ” และภาษาบาลีว่า “สิปฺป” แปลว่า มีฝีมืออย่างยอดเยี่ยม หมายถึง ฝีมือทางการช่าง การทำให้วัตถุพิสดาร เช่น เขาทำดอกไม้ประดิษฐ์ประดอยอย่างมีศิลปะ ผู้หญิงสมัยนี้มีศิลปะในการแต่งตัว หรือ รูปสลักหินส เป็นรูปศิลปะ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีความหมายครอบคลุมถึง การแสดงออกซึ่งอารมณ์สะท้อนใจให้ประจักษ์ด้วยสื่อต่างๆ อย่างเช่น เสียง เส้น สี ผิว รูปทรง เป็นต้น ได้แก่ ศิลปะการดนตรี ศิลปะการวาดภาพ ศิลปะการละคร วรรณศิลป์ เป็นต้น^๒ ศิลปะนี้โดยทั่วไปท่านแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ ๓ ประเภทคือ^๓

(๑) ทัศนศิลป์ (visual art บางคนเรียก plastic art หรือ spatial art) ได้แก่ จิตรกรรม (painting) คือ ศิลปะเกี่ยวกับการเขียนภาพหรือวาดภาพ ประติมากรรม (sculpture) คือ ศิลปะจำพวก วรรณศิลป์ เช่น แกะสลักไม้ หินอ่อน โลหะ เป็นต้น งานสถาปัตยกรรม (architecture) คือ ศิลปะเกี่ยวกับงานก่อสร้างที่ประกอบด้วยศิลปะลักษณะ

(๒) จินตศิลป์ (imaginative art) ได้แก่ ดนตรี (music) และวรรณคดี (literature)

(๓) ศิลปะผสม (mixed art) ได้แก่ กีฬา (dancing) การละคร (drama) ภาพยนตร์ (cinema) อนึ่ง “ศิลปะ” ในที่นี้จึงหมายถึงงานสร้างสรรค์ประเภททัศนศิลป์เท่านั้น ได้แก่ จิตรกรรม (painting) ประติมากรรม (sculpture) และสถาปัตยกรรม (architecture)

ดังนั้น คำว่า “**พุทธศิลป์ (พุทธศิลปะ)**” จึงหมายถึง ผลงานสร้างสรรค์ที่ได้รับยกย่องว่าเป็นงานที่ยอดเยี่ยม หรือเป็นศิลปะ ในด้านทัศนศิลป์ที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ได้แก่ พุทธศิลป์ ประเภทจิตรกรรม (painting) ประติมากรรม (sculpture) และสถาปัตยกรรม (architecture) ในทาง

^๑ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์ บัณฑิตเคชั่นส์, ๒๕๔๖), หน้า ๗๙๕.

^๒ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, หน้า ๑๑๐๑.

^๓ กิริติ บุญเจือ, ชุดปัญหาปรัชญา: ปรัชญาศิลปะ, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒), หน้า ๔-๕.

พระพุทธศาสนา นอกจากนั้ งานศิลปะประเภทประติมากรรม (sculpture) (ศิลปะจำพวกวิจิตรศิลป์ เช่น แกะสลักไม้ หินอ่อน โลหะ หรืองานปูนปั้น เป็นต้น) ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาหรือพระพุทธเจ้าโดยตรง เช่น รูปเปรียบหรือองค์แทนพระพุทธเจ้า ที่เรียกว่า “พระพุทธรูป” ท่านเรียกศิลปะประเภทนี้โดยเฉพาะว่า “ปฏิมารกรรม” และเรียกพระพุทธรูปว่า “พระปฏิมารกรรม”^๔

เมื่อเราได้ความหมายโดยทั่วๆ ไปของ “พุทธศิลป์” แล้ว ในลำดับต่อไป ก็พิจารณาจำเพาะลงไปอีกว่า “พุทธศิลป์ หรือศิลปะในทางพระพุทธศาสนามีอะไรบ้าง ?” เพราะเมื่อเรารู้ว่าอะไรบ้าง ในทางพระพุทธศาสนาที่จัดเป็นพุทธศิลป์ ก็จะทำให้เรามองเห็นภาพชัดเจนขึ้น แต่ก่อนที่จะทราบ ว่า “พุทธศิลป์มีอะไรบ้าง ?” นั้น ก่อนอื่นเราต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบของพระพุทธศาสนาเสียก่อน เพราะองค์ประกอบเหล่านี้ต่างให้กำเนิดพุทธศิลป์ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ประกอบด้วยเกณฑ์ที่นักปราชญ์ทางศาสนากำหนดเอาไว้ว่าเป็น “ศาสนา” ๕ ประการ ได้แก่ (๑) มีศาสดา (๒) มีศาสนธรรม (๓) มีศาสนบุคคล (๔) มีศาสนพิธี และ (๕) มีศาสนสถาน^๕ องค์ประกอบของพระพุทธศาสนาเหล่านี้ย่อมก่อให้เกิดพุทธศิลป์ที่แตกต่างกัน ดังนี้

(๑) ศาสดา คือ พระพุทธเจ้า องค์ประกอบข้อนี้เป็นบ่อเกิดของพุทธศิลป์ ๒ ประเภท คือ (๑) จิตรกรรมเกี่ยวกับพระพุทธเจ้า คือ ศิลปะการเขียนภาพหรือวาดภาพเกี่ยวกับพุทธประวัติ ชาดก ภาพพระพุทธเจ้าปางต่างๆ เช่น ภาพปางสมาธิ ภาพปางอุ้มบาตร เป็นต้น (๒) ประติมากรรมเกี่ยวกับพระพุทธเจ้า เช่น แกะสลักไม้ หินอ่อน โลหะ หรืองานปูนปั้นเกี่ยวกับพระพุทธเจ้า เช่น พระพุทธรูปปางต่างๆ เรียกศิลปะชนิดนี้โดยเฉพาะว่า “ปฏิมารกรรม”

(๒) ศาสนธรรม คือ หลักคำสั่งสอน องค์ประกอบข้อนี้เป็นบ่อเกิดของพุทธศิลป์ ๒ ประเภท คือ (๑) ประติมากรรมเกี่ยวกับพระไตรปิฎก เช่น ตู้พระไตรปิฎก การแกะสลักไม้ตู้พระไตรปิฎก (๒) สถาปัตยกรรมเกี่ยวกับพระไตรปิฎก เช่น หอพระไตรปิฎก เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีคัมภีร์พระไตรปิฎกอีกด้วย ซึ่งโดยทั่วไปมี ๔๕ เล่ม แม้มีได้ถูกจัดว่าเป็นศิลปะ แต่ก็นับว่าเป็นศาสนวัตถุที่สำคัญเกี่ยวกับศาสนธรรมในทางพระพุทธศาสนา

(๓) ศาสนบุคคล คือ พุทธบริษัท ๔ ได้แก่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา องค์ประกอบด้านนี้ไม่ก่อให้เกิดศิลปะ

^๔ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, หน้า ๖๔๘.

^๕ คุณ โทษณ์, พุทธศาสนากับสังคมและวัฒนธรรมไทย, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๑-๒.

(๔) ศาสนพิธี คือ พิธีกรรมในทางพระพุทธศาสนา องค์ประกอบด้านนี้ไม่ก่อให้เกิดศิลปะ

(๕) ศาสนสถาน คือ ก่อให้เกิดสถาปัตยกรรมในทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ วัด อุโบสถ สถูป เจดีย์ อาราม วิหาร ศาลาการเปรียญ เป็นต้น

จากองค์ประกอบของพระพุทธศาสนาทั้ง ๕ ประการข้างต้น จะเห็นว่าองค์ประกอบของพระพุทธศาสนาอยู่ถึง ๓ ประการที่ก่อให้เกิดศิลปะในด้านต่างๆ คือ พระพุทธรูป ศาสนธรรมและศาสนสถาน และศิลปะที่เกิดขึ้นมีทั้งที่เป็นศิลปะด้านจิตรกรรม (painting) ประติมากรรม (sculpture) สถาปัตยกรรม (architecture) และภูมิสถาปัตย์ ซึ่งศิลปะเหล่านี้รวมเรียกว่า “พุทธศิลป์” หรือ “พุทธศิลปะ” นั่นเอง

พุทธศิลป์ในสมัยพุทธกาล

พุทธศิลป์ (พุทธศิลป์ที่ต้องการสร้างให้เป็นศิลปะโดยเฉพาะ) ในสมัยพุทธกาลนั้นไม่มี เนื่องจากคนอื่นเดียวนิยมนิยมนสร้างสัญลักษณ์ หรือประดิษฐ์สิ่งต่างๆ แทนตัวบุคคลที่ตนเคารพนับถือ ให้เป็นศิลปะแขนงใดแขนงหนึ่ง แต่ก็ปรากฏว่า มีการให้ความเคารพสิ่งของเครื่องใช้ของบุคคลที่ตนเองเคารพนับถือ อย่างเช่น สิ่งของเครื่องใช้ที่พระพุทธองค์ทรงใช้ จะไม่มีภิกษุรูปใดกล้าเข้าไปใช้ร่วมด้วย เช่น อาสนะ (ผ้าปูนั่ง) หรือที่นั่งอื่นๆ สำหรับพระพุทธเจ้า อย่างเช่น ในอรรถกถาธรรมบทท่านได้กล่าวถึงวัตรปฏิบัติโดยทั่วไปของพระสงฆ์ในสมัยพุทธกาลว่า “จริงอยู่ ชนผู้ถึงพร้อมด้วยวัตร ย่อมไม่วางบริวารของตนไว้บนที่นั่ง หรือที่นอนของครู”^๖ ซึ่งพระภิกษุทั้งหลายในสมัยพุทธกาลนับถือพระพุทธเจ้าว่าเป็นบรมครู จึงให้ความเคารพข้าวของเครื่องใช้ของพระพุทธเจ้าเสมอด้วยพระองค์เอง ดังที่ท่านพระอนนทฺ์ไปเข้าเฝ้าพระพุทธองค์ที่ป่าปาริเลยกะ ซึ่งมีช้างและลิงคอยอุปฐาก เมื่อพระอนนทฺ์เข้าไปพญาช้างก็คอยสังเกตว่าท่านพระอนนทฺ์จะวางสัมภาระสิ่งของของตนเองไว้บนอาสนะของพระพุทธเจ้าหรือไม่ เพราะถ้าพระเถระวางไว้บนอาสนะก็จะไล่และทำร้ายพระเถระ แต่ท่านพระอนนทฺ์ก็มีได้วางไว้บนอาสนะที่หนึ่งของพระศาสดา เมื่อพญาช้างเห็นเช่นนั้นจึงเกิดความเลื่อมใสในท่านพระอนนทฺ์^๗

นอกจากนี้ ยังมีอีกเหตุการณ์หนึ่งที่พระสงฆ์ในสมัยปฐมสังคายนาได้ปรับอาบัติทุกกฎ (อาบัติที่ลงโทษแก่ภิกษุผู้กระทำการที่ไม่ควร หรือเป็นการตำหนิโทษ) แก่ท่านพระอนนทฺ์ ในกรณีที่ท่านเหยียบผ้าวัสสิกสาฎก (ผ้าอาบน้าฝน) ของพระพุทธเจ้าเพื่อกระทำการปะชุน ในคราวที่พระพุทธเจ้าทรงยัง

^๖ ขุ.ธ.อ. (ไทย) ๔๐/๘๖-๘๗.

^๗ ขุ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๕๙. (ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

พระชนม์อยู่ ซึ่งท่านพระอานนท์ก็ยอมรับในความผิดของตนเอง^๙ แต่พุทธศิลป์ซึ่งนับว่ามีขึ้นแล้วในสมัยนั้นได้แก่ วัด หรือ อารามสงฆ์ เพียงแต่วัดในสมัยพุทธกาลเน้นอยู่กับธรรมชาติ สงบ ร่มรื่น และร่มเย็น แม้มีการสร้างก็ยังคงธรรมชาติอย่างนี้เอาไว้ อย่างเช่น วัดเชตวันของอนาถปิณฑิกเศรษฐี วัดบุพพารามของนางวิสาขา หรือวัดเวฬุวันของพระเจ้าพิมพิสาร เป็นต้น ดังนั้น จะเห็นว่าในสมัยนี้ยังไม่มีการสร้างพุทธศิลป์ ที่เนื่องด้วยพระรัตนตรัย นอกจากวัด หรืออารามเท่านั้น แต่ก็ปรากฏว่า พระผู้มีพระภาคได้ตรัสถึง “สังฆเวณียสถาน” คือ สถานที่ที่เป็นที่ตั้งแห่งความสังเวช สถานที่เนื่องด้วยพุทธประวัติ ซึ่งพุทธศาสนิกชนควรไปดูเพื่อเป็นเครื่องเตือนใจให้เกิดความไม่ประมาท จะได้เร่งชวนช่วยประกอบกุศลกรรม และสำหรับผู้ศรัทธาจะได้จาริกไปชม เพื่อเพิ่มพูนปสาทะ กระทำสักการบูชา อันจะทำให้เข้าถึงสุคติโลกสวรรค์^{๑๐} ซึ่งมีสถานที่ ๔ แห่ง ดังพุทธพจน์ที่ตรัสกับท่านพระอานนท์ว่า

“อานนท์ สังฆเวณียสถาน ๔ แห่งนี้ เป็นสถานที่ (เป็นศูนย์รวม) ที่กุลบุตรผู้มีศรัทธาควรไปดู สังฆเวณียสถาน ๔ แห่ง อะไรบ้าง คือ

๑) สังฆเวณียสถานกุลบุตรผู้มีศรัทธาควรไปดู ด้วยระลึกว่า ตถาคตประสูติในที่นี้ (สถานที่ประสูติ)

๒) สังฆเวณียสถานกุลบุตรผู้มีศรัทธาควรไปดู ด้วยระลึกว่า ตถาคตได้ตรัสรู้อุฏฺฐมมามีสัมโพธิญาณในที่นี้ (สถานที่ตรัสรู้)

๓) สังฆเวณียสถานกุลบุตรผู้มีศรัทธาควรไปดู ด้วยระลึกว่า ตถาคตทรงประกาศธรรมจักรอันยอดเยี่ยมในที่นี้ (สถานที่แสดงธรรมจักร)

๔) สังฆเวณียสถานกุลบุตรผู้มีศรัทธาควรไปดู ด้วยระลึกว่า ตถาคตได้เสด็จดับขันธปรินิพพานด้วยอนุปาทิเสสนิพพานธาตุในที่นี้ (สถานที่ปรินิพพาน)”^{๑๐}

สถานที่ทั้ง ๔ แห่งเหล่านี้ ในสมัยหลังพุทธปรินิพพาน ก่อนพุทธศตวรรษที่ ๓ (สมัยพระเจ้าอโศกมหาราช) ยังคงเป็นสถานที่ที่ชาวพุทธให้ความเคารพ แต่ยังไม่มีการก่อสร้างสิ่งใดๆ ขึ้นในสถานที่เหล่านี้ แต่นับตั้งแต่หลังพุทธศตวรรษที่ ๓ เป็นต้นมา ก็เริ่มมีการสร้างอนุสรณ์ เป็นสถูปหรือเจดีย์ขึ้นในสังฆเวณียสถานนี้ขึ้นกลายเป็นสถาปัตยกรรมต่างๆ และมีศิลปกรรมประดับสถาปัตยกรรมเหล่านั้นอีกมากมาย

^๙ วิ.จุ. (ไทย) ๗/๔๔๓/๓๘๔.

^{๑๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส.อาร์.พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๑๔๔.

^{๑๐} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๐๒/๑๕๐-๑๕๑.

นอกจากนี้ ยังมีพุทธพจน์ที่ตรัสถึงพุทธศิลป์ที่เรียกว่า “เจดีย์” แปลว่า สิ่งที่ควรก่อ ควรสร้างขึ้น และควรบูชา นอกจากนี้ ยังหมายถึง ความวิจิตร ดงาม ยอดเยี่ยม^{๑๑} คือ สิ่งทีก่อสร้างขึ้น ที่เคารพบูชา สิ่งทีเตือนใจให้ระลึกถึง ในที่นี้หมายถึง สถาปัตยกรรม สถานที่ หรือสิ่งทีเคารพบูชาเนื่องด้วย พระพุทธเจ้า หรือพระพุทธศาสนา เรียกชื่อเต็มว่า “สัมมาสัมพุทธเจดีย์” หรือ “พุทธเจดีย์”^{๑๒} ใน **อรรถกถาภาลลิ่งคชาดก** ได้กล่าวถึงท่านพระอานนทีได้ทูลถามเกี่ยวกับเรื่องเจดีย์ ดังข้อความว่า

พระอานนทเถระทูลถามพระตถาคตว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เจดีย์มีทีอย่าง

พระศาสดาตรัสตอบว่า “มี ๓ อย่างอานนที”

พระอานนทเถระทูลถามว่า “๓ อย่างอะไรบ้าง พระเจ้าข้า”

พระศาสดาตรัสว่า “ธาตุเจดีย์ ๑ บริโณคเจดีย์ ๑ อุเทสิลเจดีย์ ๑”^{๑๓}

ส่วนรายละเอียดและความหมายของเจดีย์ทั้ง ๓ ประเภทนี้ ใน **ปรมัตถโชติกา อรรถกถา ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ** อธิบายว่า (๑) ธาตุเจดีย์ คือ พระสฤป หรือเจดีย์ทีมีห้องบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ (เกิดขึ้นในสมัยหลังพุทธปรินิพพาน) (๒) บริโณคเจดีย์ คือ สิ่งของ หรือสถานที่ทีพระผู้มีพระภาคทรงเคยใช้สอย อย่างแคบ หมายถึง ต้นโพธิ์ อย่างกว้าง หมายถึง สังเวชนียสถาน ๔ ตลอดจน สิ่งทั้งปวงทีพระผู้มีพระภาคเคยทรงบริโณค เช่น บาตร จีวร และบริวารอื่นๆ เป็นต้น (เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยพุทธกาล) (๓) อุเทสิลเจดีย์ คือ เจดีย์ หรือสิ่งทีสร้างขึ้นอุทิศพระพุทธเจ้า ได้แก่ พระพุทธรูป (เกิดขึ้นสมัยหลังพุทธปรินิพพาน)^{๑๔} ส่วน ในพจนานุกรมพุทธศาสนา ฉบับประมวลธรรม **พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต)** ได้แบ่งเจดีย์ออกเป็น ๔ ประเภท โดยเพิ่ม **ธรรมเจดีย์** คือ เจดีย์บรรจุพระธรรม เช่น ไบลาน หนังสือพระไตรปิฎก หลักศิลาจารึกบรรจุพระธรรม เป็นต้น (เกิดขึ้นในสมัยหลังพุทธกาล)^{๑๕}

ดังนั้น จะเห็นว่า พุทธศิลป์เหล่านี้ บางอย่างมีพุทธพจน์ตรัสไว้นับตั้งแต่พระผู้มีพระภาคเจ้ายังทรงพระชนม์ชีพอยู่ (สมัยพุทธกาล) เช่น บริโณคเจดีย์ เป็นต้น และพุทธศิลป์บางประเภท (โดยส่วนมาก) เช่น พระธาตุเจดีย์ พระไตรปิฎก เป็นต้น ล้วนเกิดขึ้นในสมัยหลังพุทธปรินิพพานทั้งสิ้น และมีการสืบทอดมาจนถึงสมัยปัจจุบัน ก่อให้เกิดพุทธศิลป์ต่างๆ มากมายอย่างในปัจจุบัน

^{๑๑} ขุ.ขุ.อ. (ไทย) -/๗/๓๒๑ (ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

^{๑๒} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสนา ฉบับประมวลธรรม**, หน้า ๑๑๔.

^{๑๓} ขุ.ชา.อ. (ไทย) ๖๐/๒๖๗.

^{๑๔} ขุ.ขุ.อ. (ไทย) ๓๙/๓๑๓; คำอธิบายเพิ่มเติมใน พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสนา ฉบับประมวลธรรม**, หน้า ๑๑๔-๑๑๕.

^{๑๕} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสนา ฉบับประมวลธรรม**, หน้า ๑๑๕.

คุณค่าหรือความสำคัญของพุทธศิลป์

คุณค่าของศิลปะทุกๆ แขนงโดยทั่วไปแล้ว คือ ความสวยงาม งดงาม ให้อารมณ์สะเทือนใจ และความประทับใจแก่ผู้ชม แต่เมื่อเป็นพุทธศิลป์ หรือศิลปะในทางพระพุทธศาสนา นอกจากจะให้ความงามในทางศิลปะและองค์ประกอบทางศิลปะแล้ว กลับให้คุณค่าในด้านความเคารพ นับถือ ยกย่อง หรือเทิดทูนบูชาแก่ผู้พบเห็น ทั้งในแง่อามิสบูชา คือ การบูชาด้วยวัตถุสิ่งของ และในแง่ธรรมาบูชา คือ การบูชาด้วยการปฏิบัติตามพระธรรมคำสั่งสอน^{๑๖} เพราะศิลปะแขนงนี้เกิดมาจากศรัทธาหรือความเคารพเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา เป็นแรงบันดาลใจให้ศิลปินสร้างศิลปะเหล่านี้ขึ้น ซึ่งศิลปะแขนงอื่นๆ และสาขาอื่นๆ โดยทั่วไป ไม่ให้อารมณ์ศิลปะในด้านนี้ ดังนั้น หากจะพิจารณาคุณค่าหรือความสำคัญของศิลปะประเภทพุทธศิลป์ สามารถประมวลคุณค่า หรือความสำคัญต่างๆ ได้ดังนี้^{๑๗}

(๑) เป็นสัญลักษณ์หรือตัวแทนของพระพุทธเจ้า ผู้ทรงเป็นพระบรมศาสดาในพระพุทธศาสนา ซึ่งพุทธศาสนิกชนให้ความเคารพนับถือเลื่อมใส และเป็นแบบอย่างแห่งมนุษย์ผู้สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองจนได้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า (ผู้ตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เอง) ศิลปะที่ให้คุณค่าในด้านนี้ได้แก่ ประติมากรรมต่างๆ เช่น พระพุทธรูป เป็นต้น ซึ่งนอกจากจะมีความงามในด้านศิลปะแล้ว พุทธศาสนิกชนทั่วโลกยังให้ความเคารพนับถือเสมือนเป็นตัวแทนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอีกด้วย

(๒) เป็นเครื่องระลึกถึงคุณของพระรัตนตรัย และยังเป็นการแสดงถึงความศรัทธาปสาทะต่อพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ อีกด้วย ซึ่งเป็นคุณค่าหลักทางพุทธศิลป์ทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นประเภทจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม และปฎิมากรรม โดยเฉพาะศิลปะด้านสถาปัตยกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นเครื่องระลึกถึงคุณพระรัตนตรัยในประเทศไทยได้แก่ ดอยสุเทพ เชียงใหม่ พระปฐมเจดีย์ นครปฐม เจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ เป็นต้น

(๓) เป็นการบันทึก หรือเล่าประวัติความเป็นมาขององค์พระศาสดา คือ พระพุทธเจ้า (พุทธประวัติ) หรือประวัติของพุทธสาวกและพุทธสาวิกา (สาวกประวัติ หรืออนุพุทธประวัติ) ที่สำคัญ เพื่อเป็นแบบอย่างแก่นุชนรุ่นหลัง ศิลปะด้านนี้ได้แก่ จิตรกรรมฝาผนังต่างๆ ภาพวาดพุทธประวัติ สาวกประวัติ ภาพเรื่องราวในชาดกอดีตชาติของพระพุทธเจ้าต่างๆ นอกจากนี้ ยังมีภาพแกะสลักเกี่ยวกับพุทธประวัติ สาวกประวัติ และชาดกต่างๆ เช่น เวสสันดรชาดก เป็นต้น

^{๑๖} อด.ทก. (ไทย) ๒๐/๑๕๓/๑๒๔.

^{๑๗} ประมวลจาก พัน ดอกบัว, พระพุทธศาสนากับสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร: ศิลปบรรณาการ, ๒๕๕๒), หน้า ๘๗-๒๔๕.

(๔) เป็นแหล่งเก็บรวบรวมหลักพระธรรมวินัย หรือหลักพระธรรมคำสั่งสอนในทางพระพุทธศาสนา ศิลปะในด้านนี้ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎก และคัมภีร์พระไตรปิฎกนี้ยังมีรูปแบบในลักษณะของประติมากรรมพระไตรปิฎกอีกด้วย เช่น พระไตรปิฎกที่แกะสลักบนหินอ่อน เป็นต้น

(๕) เป็นที่พักอาศัยของนักบวชในทางพระพุทธศาสนา เช่น วัด อาราม นอกจากนี้ วัดยังเป็นสถานที่ที่เก็บ หรือรวบรวมศิลปะทางพระพุทธศาสนาต่างๆ เอาไว้ด้วย เนื่องจากว่า “พุทธศิลป์” เหล่านี้ พุทธศาสนิกชนไม่นิยมสร้างขึ้นและเก็บไว้ในสถานที่อื่นๆ ที่ไม่ใช่วัด ดังนั้น พุทธศิลป์ทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม และปฎิมากรรม ล้วนเป็นศิลปะที่สร้างขึ้นเพื่อประดับตกแต่งพุทธสถาน คือ วัด หรือสถานที่ที่เนื่องด้วยวัดทั้งสิ้น เช่น เจดีย์ วิหาร สถูป เป็นต้น แต่ถึงแม้พุทธศิลป์บางอย่าง เช่น ภาพพุทธประวัติ หรือพระพุทธรูป แม้พุทธศาสนิกชนจะสามารถเก็บรักษาไว้ในบ้านของตน ก็มีไว้เพื่อความสวยงามแต่อย่างใด แต่ตั้งไว้เพื่อเป็นพุทธานุสสติ คือ เป็นเครื่องระลึกนึกถึงพระรัตนตรัย หรือเพื่อเป็นพุทธบูชา (การบูชาพระพุทธเจ้า) เท่านั้น

(๖) แสดงถึงความศรัทธา ความเจริญก้าวหน้า และความสงบสุขของบ้านเมือง อย่างเช่น พระมหากษัตริย์ไทยนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในยามที่บ้านเมืองสงบสุข มีความเจริญก้าวหน้าก็มักจะสร้างวัดวาอารามต่างๆ เช่น วัดเบญจมบพิตรฯ รัชกาลที่ ๕ ทรงสร้าง เป็นต้น

ความแตกต่างระหว่างวัดและโรงแรม

“วัด” คือ สถานที่ทางพระพุทธศาสนา โดยปรกติแล้วมีโบสถ์ วิหาร นอกจากนี้ ยังเป็นที่อยู่ของพระสงฆ์ หรือนักบวชในทางพระพุทธศาสนาอีกด้วย^{๑๘} วัดจึงนับว่าเป็นศาสนสถานที่สำคัญมากในทางพระพุทธศาสนา และพุทธศิลป์ทั้งหลายที่เกิดขึ้น หรือถูกสร้างขึ้น ล้วนมีจุดหมายสำคัญอยู่ที่เพื่อประดับพุทธสถาน คือ วัด หรือเกี่ยวเนื่องกับวัดทั้งสิ้น หรือไมก็เพื่อประดิษฐานอยู่ในวัด เป็นที่เคารพสักการบูชาสำหรับพุทธศาสนิกชนและบุคคลทั่วไป โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้ดูแลรักษาโดยตรง นอกจากนี้วัดยังเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาต่างๆ ของพระสงฆ์ เช่น การบรรพชาอุปสมบท หรือของพุทธศาสนิกชนและบุคคลทั่วไปอีกด้วย เช่น การทำบุญ การฟังธรรม การสวดมนต์ เป็นต้น ดังนั้น วัด หรือพุทธสถานโดยทั่วไปจะต้องมีลักษณะที่สำคัญดังนี้ คือ

๑) สะอาด คือ สถานที่บริเวณวัดสะอาด หมดจด และพระสงฆ์ หรือบุคคลในวัดมีการประพฤติปฏิบัติสะอาดทั้งทางกาย และทางวาจาด้วยศีล

^{๑๘} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒, หน้า ๑๐๕๙.

๒) สว่าง คือ บุคคลและสถานที่สว่างโล่งด้วยปัญญา นั่นคือ ส่งเสริมสติปัญญา หรือส่งเสริมการเรียนรู้ที่ถูกต้องในทางธรรม ทำให้ผู้ที่เข้าไปอยากเรียนรู้ อยากบวช อยากศึกษา และปฏิบัติธรรม

๓) สงบ คือ สถานที่และบุคคลมีแต่ความสงบ รื่นรมย์ สงบเย็น ไม่วุ่นวายใจ เป็นสถานที่ที่ควรแก่การปฏิบัติธรรมและปฏิบัติสมาธิกรรมฐาน

เมื่อวัดมีลักษณะสำคัญทั้ง ๓ ประการตรงกับหลักไตรสิกขา คือ สะอาดตรงกับศีล สว่างตรงกับปัญญา และสงบตรงกับสมาธิเช่นนี้ จึงชื่อว่าเป็นสถานที่ที่เป็น “พุทธสถาน” ที่แท้จริง หรือเป็นสถานที่ที่พุทธบริษัทควรเข้าไปเพื่อปฏิบัติหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนให้สมบูรณ์ ซึ่งหน้าที่เหล่านั้นในพระไตรปิฎกเรียกว่า “อุบาสกธรรม” (อุบาสิกธรรม) ๗ ประการ คือ

- ๑) ไม่ละเลยการเยี่ยมเยียนพระภิกษุ
- ๒) ไม่ทอดทิ้งในการฟังพระสัทธรรม
- ๓) ศึกษาในอริยศีล
- ๔) มีความเลื่อมใสมากในภิกษุผู้เป็นเถระ ผู้เป็นนวกะ และผู้เป็นมัชฌิมะ
- ๕) ฟังธรรมอย่างไม่คอยคิดโต้แย้งเพ่งโทษ
- ๖) ไม่แสวงหาผู้รับทักษิณานอกศาสนา
- ๗) ทำอุปการในศาสนานี้ก่อน^{๑๙}

นี่คือลักษณะวัดในทางพระพุทธศาสนา และก็เพราะสืบเนื่องด้วยวัดมีลักษณะเช่นนี้เอง จึงทำให้พุทธศิลป์ทั้งหลาย มักจะถูกสร้างขึ้นเพื่อประดิษฐาน หรือตั้งอยู่ที่วัดเท่านั้น วัดจึงเป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนา เป็นศูนย์รวมทางจิตใจของพุทธศาสนิกชน และเป็นศูนย์รวมของพุทธศิลป์อีกด้วย

เมื่อเราทราบความหมายและลักษณะของ “วัด” แล้ว ต่อไปก็จะพิจารณาถึง “โรงแรม” บ้างว่า เป็นสถานที่เช่นไร มีลักษณะอย่างไร คนที่ไปโรงแรมต้องการอะไร กล่าวคือ

“โรงแรม” (Hotel) เป็นศัพท์มาจากภาษาฝรั่งเศส มีความหมายกว้างขวาง หมายถึง คฤหาสน์ อาคารขนาดใหญ่ บ้านพักขนาดใหญ่ บ้านพักของคนรวย รวมถึง สถานที่ราชการ และศาลากลางจังหวัด ในภาษาอังกฤษยืมคำนี้มาใช้ในความหมายที่เป็นที่พักค้างคืน ดังพระราชบัญญัติโรงแรมของประเทศไทย (Hotel Proprietor Act 1956) กำหนดว่า โรงแรม (Hotel) คือ สถานที่ประกอบการ ที่ผู้ประกอบการจะต้องมีอาหาร เครื่องดื่ม และที่พักไว้บริการคนเดินทางที่จ่ายค่าบริการนั้น^{๒๐}

^{๑๙} อัง.สตตก. (ไทย) ๒๓/๓๑/๔๗.

^{๒๐} นิศา ชัยกุล, *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑๓๓-๑๓๔.

ส่วน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายไว้ว่า “โรงแรม ในความหมายทั่วไป หมายถึง สถานที่พักคนสำหรับเดินทาง ซึ่งต้องเสียค่าพักแรมด้วย ส่วนความหมาย ในทางกฎหมาย คือ สถานที่ทุกชนิดที่จัดตั้งขึ้น เพื่อรับสินจ้างสำหรับคนเดินทาง หรือบุคคลที่ประสงค์ จะหาที่อยู่ หรือที่พักชั่วคราว”^{๒๑} ตาม พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. ๒๔๗๘ ในมาตรา ๓ ให้ความหมายไว้ว่า “โรงแรม หมายถึง บรรดาสถานที่ทุกชนิด ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อรับสินจ้างสำหรับคนเดินทาง หรือ บุคคลที่จะหาที่อยู่ หรือที่พักชั่วคราว” จะต้องประกอบด้วยการจัดบริการอาหารและเครื่องดื่มให้แก่ผู้ ที่เข้าพักตามความต้องการได้ด้วย และมีกำหนดไว้ในมาตรา ๒๕ ไว้ว่า “เคหสถานใดใช้เป็นบ้านพัก ดังกล่าว คือ ใช้เฉพาะเป็นที่รับบุคคลที่ประสงค์จะไปพักอาศัยอยู่ ระยะเวลาอย่างน้อย ๑ คืน มิได้ขาย อาหารหรือเครื่องดื่มใดๆ แก่ผู้พักเป็นปกติธุระ หรือแก่ประชาชน ไม่ถือว่าเป็นโรงแรมตามความหมาย แห่งพระราชบัญญัตินี้”^{๒๒}

ธุรกิจโรงแรมในปัจจุบันไม่เหมือนโรงแรมในสมัยอดีตที่เป็นเพียงที่พักสำหรับนักเดินทางที่มีบริการ อาหารและเครื่องดื่มเท่านั้น เนื่องจากโรงแรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นยุโรปหรือในสังคมไทยปัจจุบันได้มีการนำ เอาธุรกิจบริการอื่นๆ เข้ามาเสริม และได้กลายเป็นจุดขายสำคัญ หรือเป็นกลยุทธ์และแนวทางการสร้าง ธุรกิจโรงแรมแนวใหม่ เช่น มินิวดทาวน์ มีสปาเพื่อสุขภาพ มีการบริหารการเช่าให้แก่ผู้ลงทุน (ซื้อห้อง พักไว้เพื่อการลงทุน) มีห้องพักและห้องประชุมที่หรูหราทันสมัยระดับนานาชาติ มีการจัดกิจกรรมการ สมรสหมู่ มีการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม มีรีสอร์ทเพื่อฝึกสมาธิและพัฒนาจิตใจ มีสวนสนุกหรือคาสิโน ผับ บาร์ และคาราโอเกะเพื่อบริการลูกค้า มีร้านสะดวกซื้อและพลาซ่า มีศูนย์แสดงสินค้านานาชาติ ในบริเวณโรงแรม มีบริการอาหารนานาชาติเพื่อให้บริการลูกค้าทั่วโลก มีห้างสรรพสินค้าภายในโรงแรม มีแกลอรี (Gallery) สำหรับแสดงศิลปะอารยธรรมต่างๆ เฉพาะกลุ่มศิลปินหลากหลายสาขา มีโรงแรม สำหรับชาวเกย์หรือพวกกรั้วมเพศ มีสถาบันการสอนวิชาการโรงแรม และมีบริการอื่นๆ ที่ผู้มีความ คิดค้นในเรื่องนวัตกรรมใหม่ๆ นำมาให้บริการลูกค้าเฉพาะกลุ่มของตนเอง เช่น โรงแรมสำหรับกลุ่ม นักอ่าน กลุ่มนักร้องและนักแต่งเพลง กลุ่มนักกีฬา กลุ่มดารา กลุ่มศิลปิน กลุ่มครูบาอาจารย์ กลุ่มแข่งรถ กลุ่มการแพทย์ เป็นต้น^{๒๓}

^{๒๑} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, หน้า ๙๘๐.

^{๒๒} ขจิต กอบเดช, งานโรงแรม : ฝ่ายห้องพัก งานแม่บ้านในโรงแรม และสถาบันอื่นๆ, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด, ๒๕๓๕), หน้า ๓.

^{๒๓} บุญชนะ บุญเลิศ, รวยจริง กับ การลงทุนทำโรงแรม รีสอร์ท และพลาซ่าขนาดจิ๋ว, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ซีเอ็ด ยูเคชั่น จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๔), หน้า ๑๘-๒๐.

ดังนั้น โดยทั่วไปในสังคมปัจจุบัน จึงถือว่า “โรงแรม” (Hotel) จึงมีความหมายที่กว้างขวางมากกว่า ความหมายในอดีต เพราะอาจหมายถึงหลายสิ่งหลายอย่าง ตั้งแต่บ้านพักที่มีเพียงสื่อบ้านพักไปจนถึง อาคารขนาดใหญ่ที่มีห้องพักนับพันห้องขึ้นไป รวมทั้งห้องประชุมสัมมนาขนาดใหญ่ พร้อมอุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่าง ๆ สนามกีฬา หรือสถานที่เพื่อการพักผ่อน เช่น สระว่ายน้ำ สนามเทนนิส และห้องบริการตลอด ๒๔ ชั่วโมง พร้อมกับภัตตาคารร้านอาหาร และบาร์ที่ให้บริการความบันเทิงหลากหลาย^{๒๔} มีลักษณะที่เป็นธุรกิจอุตสาหกรรมโรงแรมที่มุ่งแสวงหากำไรจากผู้มาพักแรม^{๒๕}

สำหรับจุดประสงค์ของผู้ที่เข้าพักโรงแรมนั้นสามารถประมวลลักษณะกว้างอย่างน้อย ๓ ประการ คือ **ประการแรก** ต้องการพักผ่อน หลับนอน **ประการที่สอง** ต้องการความสะดวกสบาย และเครื่องอำนวยความสะดวกพร้อม ไม่ว่าจะเป็นอาหาร และความบันเทิงอื่นๆ เป็นต้น **ประการที่สาม** ต้องการความบันเทิง สนุกสนาน ผ่อนคลายร่างกายและจิตใจ

จะเห็นว่า ทั้งวัดและโรงแรมนั้น มีลักษณะที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง กล่าวคือ **ประการแรก** วัดเป็นสถานที่ทางศาสนา ประกอบพิธีกรรม และเป็นที่อยู่ หรือพักอาศัยของพระภิกษุสามเณรที่มุ่งฝึกหัดขัดเกลากิเลส แต่โรงแรมเป็นสถานที่ประกอบธุรกิจ แสวงหาผลกำไร ต้องการความสุข สนุกสบาย และอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้มาพักทุกคนทุกประเภทที่มีเงินให้ได้มากที่สุด **ประการต่อมา** วัดเป็นสถานที่สงบ ร่มรื่น เป็นธรรมชาติ ไม่มีการปรุงแต่ง เหมาะแก่การศึกษาธรรมและปฏิบัติธรรม สามารถลด ละ เลิกกิเลสได้ ส่วนโรงแรมเป็นสถานที่ให้ความบันเทิง สนองความสุขและตัณหาของผู้มาพักให้มากที่สุด หรือส่งเสริมและสนับสนุนกิเลสตัณหาให้มากที่สุด และ**ประการสุดท้าย** วัดเป็น ศาสนสถาน สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ สำหรับประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในทางศาสนา ทุกคนต้องให้เกียรติ ให้ความเคารพยกย่อง ส่วนโรงแรม เจ้าของโรงแรมต้องให้เกียรติ ให้ความเคารพผู้มาพัก หรือนักท่องเที่ยว

เกณฑ์ตัดสินการนำพุทธศิลป์ไปประดับตกแต่งโรงแรม

ศาสนาทุกศาสนาย่อมมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลายๆ อย่างเป็นสิ่งที่เคารพสูงสุด หรือเป็นที่พึ่งทางจิตใจและทางจิตวิญญาณสูงสุด ที่เรียกว่า “สรณะ” แปลว่า ที่พึ่ง ที่ระลึก^{๒๖} หมายถึง สิ่งที่ทำลาย ขจัดปัดเป่า บรรเทาทุกข์ภัยและกิเลส การถือพระรัตนตรัยว่าเป็นสรณะก็เพื่อเป็นเครื่องช่วยทำลาย

^{๒๔} นิคม จารุมณี, การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว, (กรุงเทพมหานคร: ภาคพัฒนาตำรา และเอกสารวิชาการ หน่วยงานนิเทศฯ กรมการฝึกหัดครู, ๒๕๓๕), หน้า ๑๕๔.

^{๒๕} ขจิต กอบเดช, งานโรงแรม : ฝ่ายห้องพัก งานแม่บ้านในโรงแรม และสถาบันอื่นๆ, หน้า ๔.

^{๒๖} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑/๒ ขนาดตัวอักษรใหญ่, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๔๐๔.

ขจัดปัดเป่าทุกข์ภัยและกิเลสต่างๆ ในจิตใจให้หมดสิ้น^{๒๗} ดังนั้น สำหรับชาวพุทธทั้งหลายจึงถือว่า “พระรัตนตรัย” แปลว่า แก้ว ๓ ดวง สิ่งมีค่าและเคารพบูชาสูงสุดของพุทธศาสนิกชน ๓ อย่าง คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นสรณะ ที่พึ่ง ที่ระลึกสูงสุด^{๒๘} เมื่อพระรัตนตรัยมีความสำคัญเพียงนี้ พุทธศิลป์ที่เกิดจากแนวคิดด้วยพระรัตนตรัย หรือเป็นตัวแทนของพระรัตนตรัย ย่อมมีความสำคัญ เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะพุทธศาสนิกชน เกณฑ์ที่จะนำมาตัดสินในการนำพุทธศิลป์ที่เกี่ยวข้องด้วย พระรัตนตรัย หรือที่เกิดขึ้นเพื่อบูชาพระรัตนตรัยไปประดับตกแต่งโรงแรม ได้แก่ “หลักการวะใน พระรัตนตรัย”

คำว่า “การวะ” แปลว่า ความเคารพ^{๒๙} ความเอื้อเฟื้อ^{๓๐} ความเคารพกราบไหว้^{๓๑} การทำความเคารพ ความนับถือ การทำความนับถือ การทำจิตใจให้เข้มแข็ง ให้เด็ดเดี่ยว ให้นึกแน่น ให้เชื่อถือ ให้เชื่อฟัง ให้ยึดมั่น ให้เชื่อมั่น ให้เลื่อมใส^{๓๒} ความวางใจ ความตั้งใจมั่น^{๓๓} ความใส่ใจ สนใจ ไม่ดูดาย^{๓๔} แต่ พันเอกปิ่น มุทุกันต์ ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า ความหมายเหล่านี้ ในภาษาไทยก็เป็นแต่เพียงความหมาย เฉยๆ ไปไม่ถึงอรรถ (ความหมายที่แท้จริง) ของคำว่า “การวะ” ในภาษาไทยเห็นมีความหมาย ที่เจาะจงพอเหมาะพอต่ออยู่คำเดียวเท่านั้น คือ แปลว่า “ตระหนัก”^{๓๕}

คำว่า “ตระหนัก” แปลว่า รู้ประจักษ์ชัด รู้ชัดแจ้ง^{๓๖} ดังนั้น คำว่า “การวะ” แปลว่า ความเคารพ เอื้อเฟื้อ นับถือ เชื่อถือเชื่อมั่น เลื่อมใส และวางใจ หมายถึง การยึดถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะพึงใส่ใจและ

^{๒๗} ชุ.ช.อ. (บาลี) ๖-๗, อ้างในเชิงอรรถที่ ๑ วิ.ม. (ไทย) เล่ม ๔/๓๔/๔๓.

^{๒๘} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๓๓๙.

^{๒๙} ชุ.ช. (ไทย) ๒๕/๙/๘.

^{๓๐} สุเชาว์ พลอยชุม, สารานุกรมพระพุทธศาสนา ประมวลจากพระนิพนธ์ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๑๔๙; ปิ่น มุทุกันต์, แนวสอนธรรมะตามหลักสูตรนักธรรมตรี, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๒๗๙.

^{๓๑} พระครูปัญญามูณี (อ่อน) (ผู้แปล), คัมภีร์มงคลทีปนิแปล, (นนทบุรี: ทวีพิมพ์ดี, ม.ป.ป.), หน้า ๓๑๑.

^{๓๒} พระเทวินทร์ เทวินโท, พุทธจริยศาสตร์: พุทธจริยศาสตร์ จริยศาสตร์ และจริยธรรม, (นนทบุรี: สหมิตร พรินติ้ง, ๒๕๔๔), หน้า ๔๕๔.

^{๓๓} มหามกุฏราชวิทยาลัย, ธรรมานุกรม ประมวลจากพระนิพนธ์ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์, (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๑๕), หน้า ๑๒๐.

^{๓๔} ปิ่น มุทุกันต์, แนวสอนธรรมะตามหลักสูตรนักธรรมตรี, หน้า ๒๗๙.

^{๓๕} อ้างแล้ว.

^{๓๖} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, หน้า ๔๒๘.

ปฏิบัติด้วยความเอื้อเฟื้อ หรือด้วยความหนักแน่นจริงจัง ไว้วางใจ เชื่อมั่น มั่นใจอย่างเต็มที่ เป็นการมองเห็นคุณค่าและความสำคัญแล้วปฏิบัติต่อบุคคลหรือสิ่งนั้นโดยถูกต้องและด้วยความจริงใจ^{๓๗}

หลักการระในพระรัตนตรัย ซึ่งเป็นที่พึ่ง ที่ระลึก หรือเป็นสิ่งที่ควรเคารพสูงสุดในพระพุทธศาสนา คือ^{๓๘}

๑) สัตถุการวตา ความเคารพในพระศาสดา หรือพระพุทธเจ้า ความเคารพหรือตระหนักในพระพุทธเจ้า ใน ๒ ลักษณะ คือ พระพุทธเจ้าที่เป็นตัวคนในประวัติศาสตร์ (Historical Buddha)^{๓๙} และพระพุทธเจ้าในฐานะที่เป็นตัวธรรม คือ คุณภาพจิตที่เป็นพุทธะ ได้แก่ ความสะอาดด้วยศีล ความสว่างด้วยปัญญา และความสงบด้วยสมาธิ^{๔๐} หรือคุณธรรมความดีงามของพระพุทธเจ้า ที่เรียกว่า “พุทธคุณ” (คุณของพระพุทธเจ้า) มี ๓ ประการ ได้แก่ (๑) พระปัญญาคุณ (๒) พระวิสุทธิคุณ และ (๓) พระมหากรุณาธิคุณ^{๔๑} ด้วยความยึดถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะพึงใส่ใจและปฏิบัติด้วยความเอื้อเฟื้อ หรือด้วยความหนักแน่นจริงจัง ไว้วางใจ เชื่อมั่น มั่นใจอย่างเต็มที่ เป็นการมองเห็นคุณค่าและความสำคัญของพระพุทธเจ้าแล้วปฏิบัติต่อบุคคลหรือสิ่งนั้นโดยถูกต้องและด้วยความจริงใจ

๒) ธัมมการวตา ความเคารพในพระธรรม หมายถึง ความเคารพหรือตระหนักในพระธรรม ใน ๒ ลักษณะ คือ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ที่จารึกไว้เป็นตัวอักษรในพระไตรปิฎกและคัมภีร์ต่างๆ และที่คนจดจำไว้ได้ เรียกว่า ศาสนธรรม หรือธรรมภายนอก^{๔๒} และสภาวะธรรมที่สามารถกำจัดกิเลสได้อย่างถาวร เรียกว่า “โลกุตตรธรรม” มี ๙ อย่าง คือ มรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑^{๔๓} ด้วยความยึดถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะพึงใส่ใจและปฏิบัติด้วยความเอื้อเฟื้อ หรือด้วยความหนักแน่นจริงจัง ไว้วางใจ เชื่อมั่น มั่นใจอย่างเต็มที่ เป็นการมองเห็นคุณค่าและความสำคัญของพระธรรมคำสั่งสอนแล้วปฏิบัติต่อธรรมหรือศาสนธรรมนั้นโดยถูกต้องและด้วยความจริงใจ

๓) สังฆการวตา ความเคารพในพระสงฆ์ หมายถึง ความเคารพหรือตระหนักในพระสงฆ์ ใน ๒ ลักษณะ คือ พระสงฆ์ที่เป็นตัวบุคคลได้แก่ สมมติสงฆ์ (พระสงฆ์โดยสมมติ) และอริยสงฆ์ (พระสงฆ์โดยคุณสมบัตินทางจิต ที่สามารถกำจัดกิเลสได้อย่างถาวร) และพระสงฆ์โดยสภาวะ คือ

^{๓๗} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๑๘๙.

^{๓๘} อัง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๒๐๑/๓๔๔, อัง.ฉก. (ไทย) ๒๒/๓๒/๔๘๐.

^{๓๙} แสง จันทร์งาม, พุทธศาสนาวินัย, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: บรรณาการ, ๒๕๓๕), หน้า ๘๓.

^{๔๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๒.

^{๔๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๘-๗๙.

^{๔๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๗-๑๑๘.

^{๔๓} อัง.ฉก.อ. (ไทย) ๓๖/๖๑๗.

ธรรมที่ทำให้คนเป็นพระอริยสงฆ์ ได้แก่ โลกุตตรธรรม มี ๙ อย่าง คือ มรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑ ด้วยความยึดถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะพึงใส่ใจและปฏิบัติด้วยความเอื้อเฟื้อ หรือด้วยความหนักแน่นจริงจัง ไว้วางใจ เชื่อมั่น มั่นใจอย่างเต็มที่ เป็นการมองเห็นคุณค่าและความสำคัญของพระสงฆ์แล้วปฏิบัติต่อพระสงฆ์นั้นโดยถูกต้องและด้วยความจริงใจ

การนำพุทธศิลป์ไปประดับตกแต่งโรงแรม

การนำพุทธศิลป์ไปใช้ประดับตกแต่งโรงแรมเพื่อสร้างความแตกต่างในทางธุรกิจ และดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาพักนั้น กลุ่มธุรกิจเหล่านี้มักอ้างเหตุผลในทำนองเดียวกันว่า เป็นการแสดงศิลปวัฒนธรรมพุทธ เนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมพุทธ เมื่อชาวต่างชาติเข้ามาพักในโรงแรมก็ได้สัมผัสบรรยากาศแบบพุทธ เป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของพระพุทธศาสนาอย่างใกล้ชิด จึงถือว่าเป็นการเผยแพร่พระพุทธศาสนาอีกแบบหนึ่ง ไม่ควรถือว่าเป็นการลบหลู่พระศาสนา ตัวอย่างแนวความคิดในลักษณะนี้เช่น

บุญเลิศ เปเรร่า นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวเชียงใหม่ กล่าวว่า การกระทำลักษณะนี้เป็นเรื่องของศิลปะ และเป็นความตั้งใจนำศิลปวัฒนธรรมที่ดีที่สุดของชาติระดับมาสเตอร์พีชมาอวดต่อสายตาของชาวต่างชาติ^{๔๔}

นายณรงค์ ตนานาวัฒน์ เลขาธิการหอการค้าจังหวัดเชียงใหม่ กล่าวว่า การจำลองวัดในโรงแรมเป็นการเชิดชูศิลปวัฒนธรรม นำเสนอให้ชาวต่างชาติได้รู้วิถีชีวิตแบบไทย^{๔๕}

สุรัชย์ เลี้ยวสวัสดิ์พงษ์ เจ้าของร้านอาหาร เดอะแกลลอรี กล่าวว่า ไม่ใช่การลบหลู่ศาสนา แต่เป็นการอนุรักษ์และเผยแพร่สิ่งที่ดี มีค่าของเราให้ต่างชาติได้รับรู้ ได้สัมผัสเยี่ยมชมอย่างใกล้ชิด^{๔๖}

จะเห็นว่า แนวความคิดลักษณะนี้ เป็นเหตุผลสำคัญที่บรรดาธุรกิจโรงแรมเหล่านั้น นำมาแสดงต่อสังคม เพื่อสนับสนุนการนำพุทธศิลป์ไปประดับตกแต่งโรงแรม และได้ผลในเชิงธุรกิจ ทำให้ธุรกิจเหล่านั้นมีชื่อเสียง และได้รับการยอมรับ และถูกจัดระดับเป็นโรงแรมระดับต้นของประเทศ ท่ามกลางแนวความคิดอีกฝ่ายหนึ่งว่า เป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสม ซึ่งจะพิจารณาในแต่ละประเด็นต่อไป

^{๔๔} ประเทศไทย, “ดาราเทวี” จำลองวัดในโรงแรมเส้นแบ่งความคิดที่ยังไร้ดุลยภาพ, ใน ประกาศ: ประมวลจริยธรรมประชาไท, <prachatai.com/journal/2004/11/1300>.

^{๔๕} อ้างแล้ว.

^{๔๖} อ้างแล้ว.

ประเด็นสำคัญที่ควรพิจารณา และเป็นประเด็นความขัดแย้งในทางจริยธรรมในที่นี้ คือ ประเด็นที่ว่า “การนำพุทธศิลป์ไปประดับตกแต่งเหมาะสมหรือไม่ ?” และ “ถ้าหากสามารถทำได้มีข้อควรระวังอย่างไรบ้าง ?”

ต่อคำถามว่า “การนำพุทธศิลป์ไปประดับตกแต่งโรงแรมเหมาะสมหรือไม่ ?” นั้น สืบเนื่องจากลักษณะเฉพาะของโรงแรมอย่างน้อย ๓ ประการ คือ โรงแรมเป็นสถานที่ประกอบธุรกิจ แสวงหาผลกำไร ต้องการความสุข สนุกสบาย และอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้มาพักมากที่สุด ประการต่อมา เป็นสถานที่ให้ความบันเทิง สนองความสุขและตัณหาของผู้มาพักให้มากที่สุด ส่งเสริมและสนับสนุนกิเลสตัณหาให้มากที่สุด และเจ้าของโรงแรมต้องให้เกียรติ ให้ความเคารพผู้มาพัก หรือท่องเที่ยว จึงทำให้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขหลายประการในการที่จะพิจารณาว่า “เหมาะสม” หรือ “ไม่เหมาะสม” ซึ่งคำว่า “เหมาะสม” ในที่นี้ หมายถึง นอกจากเป็นการแสดงพุทธศิลป์เพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนาแล้ว จะต้องเป็นการแสดงถึงความเคารพ หรือ “คารวธรรม” ในพระรัตนตรัย คือ ความเคารพในพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์อีกด้วย ส่วนคำว่า “ไม่เหมาะสม” นั้น หมายถึง ขัดกับหลัก “คารวธรรม” อีกด้วย ซึ่งแล้วแต่กรณี ว่าเป็นพุทธศิลป์ประเภทใด กล่าวคือ

กรณีที่ยกมาเหมาะสมและสามารถทำได้ตามหลักคารวธรรม

ในกรณีนี้ คือ การใช้พุทธศิลป์ประดับตกแต่งโรงแรมโดยจัดเป็นเซต บริเวณ หรือจัดเป็นห้องต่างหาก เหมือนพิพิธภัณฑ์ต่างๆ ภายในโรงแรม หรือจะจัดเป็นอาคารหลังหนึ่งแยกต่างหาก หากนักท่องเที่ยวที่พักในโรงแรม ต้องการสัมผัสหรืออยู่ใกล้พระพุทธศาสนา ก็สามารถเข้าไปชมและต้องปฏิบัติตามธรรมเนียมที่ติงามของชาวพุทธในขณะชมได้ และหากจัดได้อย่างนี้ไม่ว่าจะเป็นพุทธศิลป์ประเภทจิตรกรรม (painting) ประติมากรรม (sculpture) สถาปัตยกรรม (architecture) หรือปฏิมกรรม ก็ถือว่า เหมาะสมและสามารถทำได้ ไม่จัดเป็นการลบหลู่หรือไม่เคารพในพระรัตนตรัย หากต้องการนำพุทธศิลป์ไปแสดงไว้ในโรงแรม

แต่ในกรณีนี้มีข้อที่ควรคำนึงคือ การจัดโรงแรมแบบนี้จะให้ความรู้สึกทางจิตใจ ความศักดิ์สิทธิ์ ความสะอาด สว่าง และสงบ แก่จิตใจผู้ชมหรือไม่ ซึ่งไม่เหมือนกับการได้เข้าไปสัมผัสกับพุทธศิลป์ในวัดได้พบ เจอเจอพระภิกษุสามเณร และร่วมประกอบพิธีกรรมด้วย และประการสำคัญคือ การทำอย่างนี้เป็นการเผยแพร่พระพุทธศาสนา และทำให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับพระพุทธศาสนาจริงหรือ เพราะผู้ที่ไปพักโรงแรม หรือชาวต่างชาติทั่วไป มักจะต้องการสัมผัสกับของจริง สถานที่จริง บรรยากาศ และพิธีกรรมที่เป็นวิถีชีวิตชาวพุทธจริงๆ หรือโดยตรงมากกว่า

กรณีที่เหมาะสมและสามารถทำได้ แต่ต้องขึ้นอยู่กับประเภทของพุทธศิลป์และการนำไปจัดวางที่แสดงถึงคตินิยมและขัดกับหลักการยอมรับ ได้แก่ การจัดเป็นเขต บริเวณ ห้อง หรือเป็นอาคารต่างหาก แต่ไม่ควรนำพุทธศิลป์ไปประดับตกแต่งในสถานที่ต่างๆ ของโรงแรม เช่น ในห้องรับแขก ห้องน้ำ ส่วนตามฝาผนังห้องต่างๆ เช่น ห้องนอน เป็นต้นนั้น ก็ขึ้นอยู่กับประเภทของพุทธศิลป์และการจัดวางคือ

(๑) **พุทธศิลป์ประเภทจิตรกรรม** คือ ภาพวาดต่างๆ ในพระพุทธศาสนา เช่น ภาพพระพุทธรูปปางต่างๆ และประเพณีประติมากรรม เช่น แกะสลักเรื่องราวในพระพุทธศาสนา เป็นต้น

กรณีที่สมารถทำได้ คือ การจัดวางในที่สูงพอสมควร ไม่ต่ำจนเกินไป ในห้องนอน ห้องรับแขก ห้องทั่วไป ก็ควรนำไปตกแต่งได้

แต่ห้องที่ไม่สามารถทำได้ หรือไม่ควรทำ เช่น ห้องน้ำ สุขา หรือห้องที่มีการแสดงกิจกรรมบันเทิงการ หรือบันเทิงต่างๆ ถือว่าไม่ควร ไม่เหมาะสม เพราะสิ่งเหล่านี้ชาวพุทธให้ความเคารพบูชากราบไหว้

(๒) **ประเพณีประติมากรรม** เช่น พระพุทธรูป ในกรณีที่สมารถทำได้ เช่น การจัดตั้งไว้เป็นหิ้งบูชาในห้องต่างๆ ยกเว้นห้องน้ำ สุขา หรือห้องที่มีการแสดงกิจกรรมบันเทิงการ หรือการบันเทิงต่างๆ ถือว่าไม่ควร หรือจัดไว้เป็นโต๊ะหมู่บูชาในห้องพักต่างๆ ให้อยู่ในระดับที่สูงพอสมควรพอสมควร และที่สำคัญควรมีข้อความการปฏิบัติตนต่อพุทธศิลป์เหล่านี้ รวมทั้งข้อห้ามให้ชัดเจน

พุทธศิลป์ประเภทที่ไม่เหมาะสมและไม่ควรจัดไว้ในโรงแรม

หากไม่สามารถจัดโซนแสดงไว้ต่างหากได้ ได้แก่ สถาปัตยกรรมต่างๆ เช่น สถูป เจดีย์ การจำลองภายในอุโบสถ เป็นต้น ในกรณีสิ่งเหล่านี้ไม่ควรจัดไว้รวมในห้องอื่นๆ ในโรงแรม แต่หากเป็นภาพสถาปัตยกรรมเหล่านี้สามารถจัดได้ โดยจัดเป็นบอร์ดแสดงศิลปะพุทธศิลป์ให้นักท่องเที่ยวได้ชม

บทสรุป

การนำพุทธศิลป์ไปตกแต่งโรงแรมนั้น ตามวัตถุประสงค์ของผู้จัดนั้น นับว่าเป็นเจตนาที่ดี ที่ต้องการแสดงพุทธศิลป์อันเป็นเอกลักษณ์สำคัญของสังคมไทย นอกจากนี้ ยังถือว่าการช่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคใหม่ที่สามารถทำได้ และการตกแต่งแบบไหนสามารถทำได้หรือไม่สามารถทำได้ควรหรือไม่ควร หรือเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมนั้น ก็ขึ้นอยู่กับว่า เป็นการตกแต่งแบบไหน หากจัดเป็นเขต บริเวณ ห้อง หรืออาคารแยกต่างหากจากสถานที่ต่างๆ ในโรงแรม ผู้เขียนก็คิดว่า “เหมาะสมและสามารถทำได้” และเป็นการกระทำที่น่าสนับสนุน แต่หากว่าต้องการจัดรวมไว้ในสถานที่ หรือห้อง

ต่างๆ ของโรงแรม ก็ขึ้นอยู่กับว่าพุทธศิลป์เหล่านั้นเป็นศิลปะประเภทใด หากเป็นประเภทจิตรกรรมและประติมากรรม ก็สามารถทำได้ในบางห้อง เช่น ห้องนอน ห้องรับแขก ห้องทั่วไป ยกเว้นบางห้องที่ไม่สมควร เช่น ห้องสุขา ห้องน้ำ ห้องบันได เป็นต้น แต่ที่ผู้เขียนเห็นว่า “ไม่เหมาะสม และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” หากจัดจำลองภายในอุโบสถในห้องต่างๆ ของโรงแรม อย่างที่ในต่างประเทศเคยมีเจ้าของบาร์แห่งหนึ่งในประเทศอิสราเอลจำลองภายในพระอุโบสถ มีพระพุทธรูปองค์ใหญ่อยู่ตรงกลางบาร์ เป็นต้น และที่สำคัญในการตกแต่งพุทธศิลป์ในโรงแรม คือ จะต้องแสดงถึงความเคารพเลื่อมใส และศรัทธาในพระรัตนตรัย หรือในพระพุทธศาสนา เพราะหากเราในฐานะของคนไทยที่นับถือพระพุทธศาสนา ไม่จัด หรือตกแต่งพุทธศิลป์ด้วยความเคารพ แล้วเราจะให้คนต่างชาติเขาให้เกียรติและเคารพพุทธศิลป์ได้อย่างไร

นอกจากนี้ ผู้ที่ต้องการเผยแพร่พระพุทธศาสนาโดยวิธีนี้ ควรพิจารณาไตร่ตรองในทุกๆ ด้าน เพราะพุทธศิลป์เหล่านี้คือ ที่พึ่งทางจิตใจของชาวพุทธ เป็นตัวแทนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งหากต้องการช่วยเผยแพร่พระพุทธศาสนาถือว่าควรให้ความเคารพไม่ต่างจากพระพุทธรูปเอง ดังที่ปรากฏใน **คัมภีร์มงคลทิปนี**ว่า “เมื่อพระพุทธรูปเจ้าปริณิพพานแล้ว ได้เห็นพระเจดีย์ ไม้โพธิ์ และพระพุทธรูป ก็ให้เคารพเหมือนได้พบเห็นพระพุทธรูปเจ้า”^{๔๗} และที่สำคัญผู้ที่ต้องการเผยแพร่พระพุทธศาสนาด้วยวิธีนี้ ในฐานะพุทธศาสนิกชนที่นับถือพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งที่ระลึกสูงสุด ลองย้อนถามตัวเองว่า ยังมีวิธีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาอย่างอื่น ที่ดีกว่า ให้ผลกว่านี้ มีหรือไม่? ที่ไม่ล่อแหลมต่อปัญหาทางจริยธรรมของสังคม เช่น การจัดบอร์ดในโรงแรม การจัดฉายวีทีอาร์ หรือวิดีโอทัศน์แสดงพุทธศิลป์เหล่านี้ เป็นต้น และที่สำคัญอย่าทำเพียงสักว่าทำเพื่อประโยชน์ทางธุรกิจเพียงอย่างเดียวจนละเลยต่อความเคารพในพุทธศิลป์เหล่านี้ ซึ่งนี่คือความแตกต่างจากศิลปะทั่วไป

^{๔๗} พระครูปัญญามุนี (อ่อน), **คัมภีร์มงคลทิปนีแปล**, หน้า ๓๑๑.

บรรณานุกรม

- กীরติ บุญเจือ. **ชุดปัญหาปรัชญา: ปรัชญาศิลปะ**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒.
- ขจิต กอบเดช. **งานโรงแรม : ฝ่ายห้องพัก งานแม่บ้านในโรงแรม และสถาบันอื่นๆ**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด, ๒๕๓๕.
- คุณ โทษณ์. **พุทธศาสนากับสังคมและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๕.
- นิคม จารุมณี. **การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว**. กรุงเทพมหานคร : ภาคพัฒนา ตำราและเอกสารวิชาการ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, ๒๕๓๕.
- นิตา ชัชกุล. **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐.
- บุญชนะ บุญเลิศ. **รายจริง กับ การลงทุนทำโรงแรม รีสอร์ท และพลาซ่าขนาดใหญ่**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ซีเอ็ด ยูเคชั่น จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๔.
- ปิ่น มุกขนัด. **แนวสอนธรรมะตามหลักสูตรนักธรรมตรี**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
- พระครูปัญญามูณี (อ่อน) (ผู้แปล). **คัมภีร์มงคลที่ปิ่นแปล**. นนทบุรี: ทวีพิมพ์ดี, ม.ป.ป..
- พระเทวินทร์ เทวินโท. **พุทธจริยศาสตร์: พุทธจริยศาสตร์ จริยศาสตร์ และจริยธรรม**. นนทบุรี : สหมิตรพรินต์, ๒๕๔๔.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๖. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส. อาร์. พรินต์ติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑.
- _____. **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑/๒ ขนาดตัวอักษรใหญ่. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส. อาร์. พรินต์ติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑.
- พิน ดอกบัว. **พระพุทธศาสนากับคนไทย**. กรุงเทพมหานคร: ศิลปาบรรณาการ, ๒๕๔๒.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. **ธรรมานุกรม ประมวลจากพระนิพนธ์ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์**. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๑๕.
- _____. **พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์
พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖.

สุเชาว์ พลอยชุม. สารานุกรมพระพุทธศาสนา ประมวลจากพระนิพนธ์ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า
กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย,
๒๕๓๙.

แสง จันทร์งาม. พุทธศาสนาวិทยา. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: บรรณาการ, ๒๕๓๕.

เว็บไซต์

ประเทศไทย. “ดาราทวี” จำลองวัดในโรงแรมเส้นแบ่งความคิดที่ยังไร้ตุลยภาพ. ใน ประกาศ: ประมวล
จริยธรรมประชาไท, <prachatai.com/journal/2004/11/1300>.